Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΌΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)

της 10ης Ιουνίου 2021 *

«Προδικαστική παραπομπή – Συμβάσεις καταναλωτικής πίστης – Οδηγία 2008/48/ΕΚ – Κίνδυνος υπερχρέωσης – Άρθρο 8 – Υποχρέωση του πιστωτικού φορέα να ελέγχει την πιστοληπτική ικανότητα του καταναλωτή – Άρθρο 23 – Αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές κυρώσεις σε περίπτωση παράβασης της υποχρέωσης αυτής»

Στην υπόθεση C-303/20,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Sąd Rejonowy w Opatowie I Wydział Cywilny (πρωτοδικείο Opatów, πρώτο τμήμα αστικών διαφορών, Πολωνία) με απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 2019, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 8 Ιουλίου 2020, στο πλαίσιο της δίκης

Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg) SA

κατά

KM,

παρισταμένης της:

Prokuratura Okręgowa w Kielcach,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους L. Bay Larsen, πρόεδρο τμήματος, C. Toader (εισηγήτρια) και M. Safjan, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Pitruzzella

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg) SA, εκπροσωπούμενη από τον W. Kołosza, radca prawny,

* Γλώσσα διαδικασίας: η πολωνική.

– η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τις G. Goddin και A. Szmytkowska,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 8 και 23 της οδηγίας 2008/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ 2008, L 133, σ. 66).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg) SA (στο εξής: Ultimo Portfolio Investment), εκδοχέα της Aasa Polska SA, και της KM, φυσικού προσώπου, σχετικά με την εξόφληση απαιτήσεως απορρέουσας από σύμβαση καταναλωτικής πίστης.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 26 και 47 της οδηγίας 2008/48 έχουν ως εξής:

«(26) […] Στη διευρυνόμενη πιστωτική αγορά, συγκεκριμένα, είναι σημαντικό να αποφεύγουν οι πιστωτικοί φορείς τον ανεύθυνο δανεισμό ή τη χορήγηση δανείων χωρίς προηγούμενο έλεγχο φερεγγυότητας, ενώ τα κράτη μέλη θα πρέπει να ασκούν τον αναγκαίο έλεγχο για την αποφυγή τέτοιας συμπεριφοράς και θα πρέπει να καθορίζουν τα αναγκαία μέσα για την κύρωση των πιστωτών σε ανάλογες περιπτώσεις. […] [Ο]ι πιστωτικοί φορείς θα πρέπει να έχουν ατομικά την ευθύνη του ελέγχου της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή. Για τον σκοπό αυτόν, θα πρέπει να μπορούν να χρησιμοποιούν όχι μόνο τις πληροφορίες που παρέχει ο καταναλωτής κατά την προετοιμασία της αντίστοιχης συμβάσεως πίστωσης, αλλά και εκείνες που έχει παράσχει κατά τη διάρκεια μακροχρόνιας εμπορικής σχέσης. Οι αρχές των κρατών μελών θα μπορούσαν επίσης να παρέχουν κατάλληλες οδηγίες και κατευθυντήριες γραμμές στους πιστωτικούς φορείς. Οι καταναλωτές θα πρέπει επίσης να ενεργούν με σύνεση και να τηρούν τις συμβατικές υποχρεώσεις τους.

[…]

(47) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να καθορίσουν κανόνες για τις κυρώσεις που θα εφαρμόζονται στις παραβάσεις των εθνικών διατάξεων που θεσπίζονται δυνάμει της παρούσας οδηγίας και να εξασφαλίσουν την εφαρμογή τους. Η επιλογή των κυρώσεων εμπίπτει στη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών, και οι προβλεπόμενες κυρώσεις θα πρέπει να είναι αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές.»

4 Το άρθρο 8 της οδηγίας αυτής, το οποίο φέρει τον τίτλο «Υποχρέωση εκτίμησης της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή», προβλέπει στην παράγραφο 1 τα ακόλουθα:

«Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, πριν από τη σύναψη της συμβάσεως πίστωσης, ο πιστωτικός φορέας εκτιμά την πιστοληπτική ικανότητα του καταναλωτή, βάσει επαρκών στοιχείων που λαμβάνονται κατά περίπτωση από τον καταναλωτή και, εν ανάγκη, κατόπιν έρευνας στην κατάλληλη βάση δεδομένων. Τα κράτη μέλη η νομοθεσία των οποίων απαιτεί από τους πιστωτικούς φορείς να αξιολογούν την πιστοληπτική ικανότητα των καταναλωτών, κατόπιν έρευνας στην κατάλληλη βάση δεδομένων, μπορούν να διατηρήσουν την απαίτηση αυτή.»

5 Το άρθρο 23 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Κυρώσεις», ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τους κανόνες για τις κυρώσεις που επισύρουν οι παραβάσεις των εθνικών διατάξεων που θεσπίζονται δυνάμει της παρούσας οδηγίας και λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για να εξασφαλίσουν την εφαρμογή των διατάξεων αυτών. Οι κυρώσεις που προβλέπονται εν προκειμένω πρέπει να είναι αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές.»

Το πολωνικό δίκαιο

6 Ο ustawa o kredycie konsumenckim (νόμος περί καταναλωτικής πίστης), της 12ης Μαΐου 2011 (Dz. U. του 2011, αριθ. 126, θέση 715), μετέφερε την οδηγία 2008/48 στο πολωνικό δίκαιο. Το άρθρο 9 του νόμου αυτού, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως της κύριας δίκης (στο εξής: νόμος περί καταναλωτικής πίστης), ορίζει τα εξής:

«1. Ο πιστωτικός φορέας οφείλει, πριν από τη σύναψη συμβάσεως καταναλωτικής πίστης, να εκτιμήσει την πιστοληπτική ικανότητα του καταναλωτή.

2. Η εκτίμηση της πιστοληπτικής ικανότητας διενεργείται βάσει των πληροφοριών που λαμβάνονται από τον καταναλωτή ή βάσει πληροφοριών που προέρχονται από κατάλληλες βάσεις δεδομένων ή από τα αρχεία του πιστωτικού φορέα.

3. Ο καταναλωτής υποχρεούται να παράσχει, εφόσον ζητηθούν από τον πιστωτικό φορέα, τα έγγραφα και τις πληροφορίες που απαιτούνται για την εκτίμηση της πιστοληπτικής του ικανότητας.

4. Εάν ο πιστωτικός φορέας είναι τράπεζα ή άλλο ίδρυμα που νομίμως χορηγεί πιστώσεις, η εκτίμηση της πιστοληπτικής ικανότητας διενεργείται σύμφωνα με το άρθρο 70 του νόμου της 29ης Αυγούστου 1997 για το τραπεζικό δίκαιο και σύμφωνα με τις λοιπές κανονιστικές διατάξεις που ισχύουν για τις εν λόγω οντότητες, λαμβανομένων υπόψη των παραγράφων 1 έως 3.»

7 Το άρθρο 24 του ustawa – Kodeks wykroczeń (νόμου περί θεσπίσεως του κώδικα διοικητικών παραβάσεων), της 20ής Μαΐου 1971 (στο εξής: κώδικας διοικητικών παραβάσεων), ορίζει τα εξής:

«1. Το πρόστιμο ανέρχεται σε 20 έως 5 000 [πολωνικά ζλότι (PLN)], εκτός αν ο νόμος ορίζει άλλως.

2. Εάν για τη διοικητική παράβαση που τελέστηκε με σκοπό την αποκόμιση περιουσιακού οφέλους επιβάλλεται ποινή φυλάκισης, η ποινή συνοδεύεται από πρόστιμο, εκτός εάν αυτό δεν κρίνεται σκόπιμο.

3. Το πρόστιμο καθορίζεται λαμβανομένων υπόψη των εισοδημάτων του παραβάτη, της προσωπικής και οικογενειακής του καταστάσεως, της περιουσιακής του καταστάσεως και των εισοδηματικών προοπτικών του.»

8 Δυνάμει του άρθρου 45, παράγραφος 1, του ως άνω κώδικα, η διοικητική παράβαση παραγράφεται με την πάροδο ενός έτους από την τέλεσή της και, εάν κατά το χρονικό αυτό διάστημα κινήθηκε διαδικασία, η διοικητική παράβαση παραγράφεται με την πάροδο δύο ετών από τη λήξη του εν λόγω χρονικού διαστήματος.

9 Το άρθρο 138c του εν λόγω κώδικα προβλέπει τα ακόλουθα:

«1a. Η ίδια κύρωση (πρόστιμο) επιβάλλεται σε όποιον κατά τη σύναψη συμβάσεως καταναλωτικής πίστης με καταναλωτή δεν τηρεί την υποχρέωση εκτίμησης της πιστοληπτικής ικανότητας.

[…]

4. Εάν ο επαγγελματίας δεν είναι φυσικό πρόσωπο, την ευθύνη που προβλέπεται στις παραγράφους 1 έως 3 φέρει είτε ο διαχειριστής της επιχειρήσεως είτε το πρόσωπο που είναι εξουσιοδοτημένο για τη σύναψη συμβάσεων με καταναλωτές.»

10 Δυνάμει του άρθρου 5 του ustawa – Kodeks cywilny (νόμου περί θεσπίσεως του αστικού κώδικα), της 23ης Απριλίου 1964, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως της κύριας δίκης, ένα πολιτικό δικαστήριο μπορεί, κατόπιν αιτήματος διαδίκου ή αυτεπαγγέλτως, να απορρίψει τις αξιώσεις του ενάγοντος, κατ' εφαρμογήν της διατάξεως που απαγορεύει την κατάχρηση δικαιώματος.

11 Κατά το άρθρο 320 του ustawa – Kodeks postępowania cywilnego (νόμου περί θεσπίσεως του κώδικα πολιτικής δικονομίας), της 17ης Νοεμβρίου 1964, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως της κύριας δίκης:

«Σε ιδιαιτέρως αιτιολογημένες περιπτώσεις, το δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει την τμηματική εκτέλεση σε πολλές δόσεις της διαταχθείσας παροχής και, σε περίπτωση παραδόσεως ακινήτου ή εκκενώσεως χώρων, να ορίσει κατάλληλη ημερομηνία για την εκτέλεση της παροχής αυτής.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

12 Όπως προκύπτει από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, στις 23 Μαΐου 2018, η Aasa Polska, με έδρα τη Βαρσοβία (Πολωνία), και η KM συνήψαν σύμβαση καταναλωτικής πίστης. Το ποσό της πίστωσης αυτής ανερχόταν σε 5 000 PLN (περίπου 1 080 ευρώ) και το συνολικό προς αποπληρωμή ποσό ανερχόταν σε 8 626,58 PLN (περίπου 1 862 ευρώ). Το ποσό αυτό περιελάμβανε το κεφάλαιο του δανείου, τόκους για όλη την περίοδο ισχύος της συμβάσεως, ύψους 536,58 PLN (περίπου 115 ευρώ), έξοδα φακέλου ύψους 2 490 PLN (περίπου 537 ευρώ) και διαχειριστικά έξοδα ανερχόμενα σε 600 PLN (περίπου 130 ευρώ). Το δάνειο έπρεπε να εξοφληθεί σε 24 δόσεις ύψους 408 PLN (περίπου 88 ευρώ) κατά την περίοδο από τις 22 Ιουνίου 2018 έως τις 22 Μαΐου 2020.

13 Η απαίτηση εκ της συμβάσεως αυτής εκχωρήθηκε από την Aasa Polska στην Ultimo Portfolio Investment, η οποία εδρεύει στο Λουξεμβούργο (Λουξεμβούργο).

14 Κατά τον χρόνο συνάψεως της εν λόγω συμβάσεως, η KM είχε οφειλές από 23 συμβάσεις πιστώσεων και δανείων, ανερχόμενες σε 261 850 PLN (περίπου 56 500 ευρώ), ενώ το συνολικό ποσό των μηνιαίων δόσεων που απέρρεαν από τις οφειλές αυτές ανερχόταν σε 8 198 PLN (περίπου 1 770 ευρώ), ο δε σύζυγός της είχε επίσης οφειλές που απέρρεαν από 24 συμβάσεις πιστώσεων και δανείων. Οι οφειλές από το σύνολο των συμβάσεων αυτών ανέρχονταν στο ποσό των 457 830 PLN (περίπου 98 840 ευρώ) και οι αντίστοιχες μηνιαίες δόσεις ανέρχονταν σε 9 974,35 PLN (περίπου 2 153 ευρώ). Κατά τον ίδιο χρόνο, η KM απασχολούνταν με σύμβαση εργασίας και οι καθαρές αποδοχές της ανέρχονταν στο ποσό των 2 300 PLN (περίπου 500 ευρώ). Ο σύζυγός της, ο οποίος, για λόγους υγείας, δεν εργαζόταν, δεν είχε κανένα εισόδημα.

15 Το Sąd Rejonowy w Opatowie I Wydział Cywilny (πρωτοδικείο Opatów, πρώτο τμήμα αστικών υποθέσεων, Πολωνία), ενώπιον του οποίου προσέφυγε στις 4 Απριλίου 2019 η Ultimo Portfolio Investment, εκδοχέας απαιτήσεως ύψους 7 139,76 PLN (περίπου 1 540 ευρώ), πλέον νόμιμων τόκων, επισημαίνει ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης σύμβαση συνήφθη μέσω πιστωτικού διαμεσολαβητή και ότι η Aasa Polska δεν ήλεγξε, πριν από τη σύναψη της συμβάσεως αυτής, την περιουσιακή κατάσταση της KM ούτε το ύψος των οφειλών της, καθόσον, κατά τη διάρκεια της συζήτησης που προηγήθηκε της σύναψης της συμβάσεως, δεν τέθηκε καμία ερώτηση σχετικά με την περιουσιακή κατάσταση της KM, ούτε σχετικά με τα εισοδήματα και τα χρέη του νοικοκυριού.

16 Στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι, μολονότι, στις 14 Ιουνίου 2019, διέταξε την Ultimo Portfolio Investment να του παράσχει συμπληρωματικά στοιχεία σχετικά με τις ενέργειες στις οποίες προέβη ο πιστωτικός φορέας προκειμένου να εκτιμήσει την πιστοληπτική ικανότητα της KM, δεν του κοινοποιήθηκε καμία σχετική πληροφορία.

17 Το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι, κατά την εκ μέρους του ερμηνεία του άρθρου 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48, τα κράτη μέλη οφείλουν να διασφαλίζουν ότι, πριν από τη σύναψη της συμβάσεως πίστωσης, ο πιστωτικός φορέας εκτιμά την πιστοληπτική ικανότητα του καταναλωτή βάσει επαρκών στοιχείων που λαμβάνονται κατά περίπτωση από τον καταναλωτή και, εν ανάγκη, κατόπιν έρευνας στην κατάλληλη βάση δεδομένων. Εξάλλου, δυνάμει του άρθρου 23 της οδηγίας αυτής, τα κράτη μέλη πρέπει να θεσπίσουν καθεστώς αποτελεσματικών, αναλογικών και αποτρεπτικών κυρώσεων για τη μη τήρηση της υποχρεώσεως αυτής, λαμβάνοντας όλα τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσουν την εφαρμογή τους. Ωστόσο, κατά το αιτούν δικαστήριο, το ισχύον πολωνικό δίκαιο δεν διασφαλίζει την τήρηση των απαιτήσεων που επιβάλλει η οδηγία.

18 Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι οι κατά το άρθρο 138c, παράγραφοι 1a και 4, του κώδικα διοικητικών παραβάσεων κυρώσεις για τη μη τήρηση της υποχρέωσης εκτιμήσεως της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή συνίστανται μόνο στην επιβολή του προστίμου που προβλέπεται στο άρθρο 24 του ως άνω κώδικα. Επιπλέον, δυνάμει του άρθρου 45 του εν λόγω κώδικα, το πρόστιμο αυτό υπόκειται σε βραχεία παραγραφή. Σημειώνει επίσης ότι η εθνική νομοθεσία προβλέπει την ευθύνη όχι των πιστωτικών φορέων ως νομικών προσώπων που έχουν συνάψει συμβάσεις δανείου, αλλά μόνον των φυσικών προσώπων, όπως ο διαχειριστής ή το πρόσωπο το οποίο έχει εξουσιοδοτεί από τον πιστωτικό φορέα για τη σύναψη συμβάσεων με τους καταναλωτές.

19 Συνεπώς, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν η κύρωση την οποία προβλέπει ο κώδικας διοικητικών παραβάσεων ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της οδηγίας 2008/48 και διατηρεί αμφιβολίες για τον αποτελεσματικό, αναλογικό και αποτρεπτικό χαρακτήρα της κυρώσεως αυτής σε περίπτωση παραβάσεως εκ μέρους του πιστωτικού φορέα της υποχρεώσεως ελέγχου της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή.

20 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Sąd Rejonowy w Opatowie (πρωτοδικείο Opatów, πρώτο τμήμα αστικών διαφορών) αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το εξής προδικαστικό ερώτημα:

«Πρέπει να γίνει δεκτό ότι η κύρωση για τη διοικητική παράβαση που προβλέπεται στο άρθρο 138c, παράγραφος 1[a], του [κώδικα διοικητικών παραβάσεων], η οποία επιβάλλεται σε περίπτωση μη τήρησης της προβλεπόμενης στο άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας [2008/48] υποχρέωσης εκτίμησης της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή αποτελεί ορθή και επαρκή μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο της υποχρέωσης που υπέχουν τα κράτη μέλη από το άρθρο 23 της ίδιας οδηγίας να προβλέπουν αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές κυρώσεις για τη μη τήρηση εκ μέρους των πιστωτικών φορέων της υποχρέωσης εκτίμησης της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

Επί του παραδεκτού

21 Η Ultimo Portfolio Investment και η Πολωνική Κυβέρνηση υποστηρίζουν, κατ' ουσίαν, ότι η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι απαράδεκτη εφόσον το αιτούν δικαστήριο, το οποίο είναι πολιτικό δικαστήριο που έχει επιληφθεί αστικής διαφοράς, δεν είναι αρμόδιο να επιβάλει, ενδεχομένως, πρόστιμο σε επαγγελματία πιστωτικό φορέα δυνάμει του κώδικα διοικητικών παραβάσεων.

22 Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, στο πλαίσιο της συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων βάσει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, ο εθνικός δικαστής, ο οποίος έχει επιληφθεί της διαφοράς της κύριας δίκης και φέρει την ευθύνη για τη δικαστική απόφαση που πρόκειται να εκδοθεί, είναι αποκλειστικώς αρμόδιος να εκτιμήσει, με γνώμονα τις ιδιαιτερότητες της υπόθεσης, τόσο αν η προδικαστική απόφαση είναι αναγκαία για την έκδοση της δικής του αποφάσεως όσο και αν τα ερωτήματα που υποβάλλει στο Δικαστήριο είναι λυσιτελή. Συνεπώς, εφόσον τα υποβληθέντα από το εθνικό δικαστήριο ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία διατάξεως του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο υποχρεούται, κατ' αρχήν, να αποφανθεί.

23 Ως εκ τούτου, τα σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ερωτήματα που υποβάλλονται από τον εθνικό δικαστή, εντός του πραγματικού και νομοθετικού πλαισίου το οποίο προσδιορίζει με δική του ευθύνη και του οποίου την ακρίβεια δεν οφείλει να ελέγξει το Δικαστήριο, θεωρούνται κατά τεκμήριο λυσιτελή. Το Δικαστήριο μπορεί να αρνηθεί να αποφανθεί επί αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως που έχει υποβάλει εθνικό δικαστήριο μόνον όταν προδήλως προκύπτει ότι η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης που ζητεί το εθνικό δικαστήριο δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή επίσης όταν δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία τα οποία είναι

αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του υποβλήθηκαν (πρβλ. απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, σκέψη 38 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

24 Στην παρούσα υπόθεση, από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς την έννοια και το περιεχόμενο διατάξεως του δικαίου της Ένωσης, εν προκειμένω του άρθρου 23 της οδηγίας 2008/48, ζητώντας από το Δικαστήριο να το ερμηνεύσει. Το αιτούν δικαστήριο εξέθεσε, επαρκώς και με ακρίβεια, τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης καθώς και το νομικό πλαίσιο της υποθέσεως της κύριας δίκης, από τα οποία συνάγεται ότι το υποβληθέν ερώτημα δεν είναι υποθετικής φύσεως.

25 Επιπλέον, μολονότι η Ultimo Portfolio Investment και η Πολωνική Κυβέρνηση υποστηρίζουν, μεταξύ άλλων, ότι, σύμφωνα με τους πολωνικούς δικονομικούς κανόνες, πολιτικό δικαστήριο που αποφαίνεται επί αστικής υποθέσεως δεν μπορεί να επιβάλει τις κυρώσεις τις οποίες προβλέπει ο κώδικας διοικητικών παραβάσεων και ότι η κύρωση του άρθρου 138c, παράγραφος 1a, του κώδικα αυτού μπορεί να επιβληθεί μόνον από ποινικό δικαστήριο, υπενθυμίζεται ότι, συγκεκριμένα, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφαίνεται αποκλειστικώς επί της ερμηνείας ή του κύρους νομοθετήματος της Ένωσης βάσει των πραγματικών περιστατικών που του εκθέτει το εθνικό δικαστήριο. Αντιθέτως, εναπόκειται αποκλειστικώς στο αιτούν δικαστήριο να ερμηνεύσει την εθνική νομοθεσία (πρβλ. απόφαση της 11ης Μαρτίου 2021, Firma Z, C-802/19, EU:C:2021:195, σκέψη 37).

26 Συνεπώς, η αίτηση προδικαστικής απόφασης είναι παραδεκτή.

Επί της ουσίας

27 Με το προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 23 της οδηγίας 2008/48 έχει την έννοια ότι κατά την εξέταση του αποτελεσματικού, αναλογικού και αποτρεπτικού χαρακτήρα των κυρώσεων που επιβάλλει το άρθρο αυτό, ειδικότερα, σε περίπτωση μη τηρήσεως της υποχρέωσης εκτιμήσεως της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή, την οποία προβλέπει το άρθρο 8 της ως άνω οδηγίας, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη μόνον η διάταξη του εθνικού δικαίου που θεσπίσθηκε ειδικώς επ' ευκαιρία της μεταφοράς της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο.

28 Από το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48, προκύπτει ότι ο πιστωτικός φορέας υποχρεούται, πριν από τη σύναψη της συμβάσεως πίστωσης, να εκτιμήσει την πιστοληπτική ικανότητα του καταναλωτή, η υποχρέωση δε αυτή μπορεί, εν ανάγκη, να περιλαμβάνει έρευνα στις σχετικές βάσεις δεδομένων. Επίσης, σκοπός της εν λόγω υποχρεώσεως είναι να βαρύνει η σχετική ευθύνη τον πιστωτικό φορέα και να αποτρέπεται η εκ μέρους του χορήγηση πίστωσης σε αφερέγγυους καταναλωτές (πρβλ. αποφάσεις της 18ης Δεκεμβρίου 2014, CA Consumer Finance, C-449/13, EU:C:2014:2464, σκέψη 43· της 6ης Ιουνίου 2019, Schyns, C-58/18, EU:C:2019:467, σκέψη 40, και της 5ης Μαρτίου 2020, OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, σκέψη 20).

29 Η ως άνω υποχρέωση, καθόσον αποσκοπεί στην προστασία των καταναλωτών έναντι των κινδύνων υπερχρέωσης και αφερεγγυότητας, έχει θεμελιώδη σημασία για τους καταναλωτές (πρβλ. αποφάσεις της 6ης Ιουνίου 2019, Schyns, C-58/18, EU:C:2019:467, σκέψη 41, και της 5ης Μαρτίου 2020, OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, σκέψη 21 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

30 Το άρθρο 23 της οδηγίας 2008/48 προβλέπει, αφενός, ότι το καθεστώς των κυρώσεων που επιβάλλονται σε περίπτωση παραβάσεως των εθνικών διατάξεων που έχουν θεσπισθεί κατ' εφαρμογήν του άρθρου 8 της εν λόγω οδηγίας πρέπει να είναι διαμορφωμένο κατά τρόπο ώστε οι κυρώσεις να είναι αποτελεσματικές, αναλογικές καθώς και αποτρεπτικές και, αφετέρου, ότι τα κράτη μέλη λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για να εξασφαλίσουν την εφαρμογή των διατάξεων αυτών. Εντός των συγκεκριμένων ορίων, η επιλογή του καθεστώτος κυρώσεων επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών (πρβλ. αποφάσεις της 10ης Σεπτεμβρίου 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, σκέψη 59 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, καθώς και της 5ης Μαρτίου 2020, OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, σκέψη 24 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

31 Μολονότι οι αμφιβολίες του αιτούντος δικαστηρίου αφορούν, εν προκειμένω, τη μόνη κύρωση που απορρέει από τον συνδυασμό των άρθρων 24 και 138c του κώδικα διοικητικών παραβάσεων, από τις γραπτές παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου προκύπτει, υπό την επιφύλαξη επιβεβαιώσεως από το αιτούν δικαστήριο, ότι το πολωνικό δίκαιο προβλέπει ορισμένες άλλες κυρώσεις, ιδίως δε αστικές κυρώσεις, τις οποίες τα πολιτικά δικαστήρια μπορούν να επιβάλουν σε περίπτωση μη τηρήσεως της υποχρεώσεως ελέγχου της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή.

32 Πρώτον, μολονότι ένα πρόστιμο μπορεί, βεβαίως, να συνιστά αποτρεπτική κύρωση, εντούτοις το αμελητέο ποσό του μπορεί να καταστήσει την κύρωση αυτή ανεπαρκή. Ομοίως, το γεγονός ότι η κύρωση αυτή επιβάλλεται μόνο σε φυσικά πρόσωπα μπορεί να είναι ενδεικτική των ελλείψεων της οικείας νομοθεσίας (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 4ης Μαρτίου 2020, Bank BGŻ BNP Paribas, C-183/18, EU:C:2020:153, σκέψη 48 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Εξάλλου, για να είναι αποτελεσματική και αποτρεπτική μια κύρωση πρέπει να αφαιρεί από τους παραβάτες το οικονομικό όφελος που προκύπτει από τις παραβάσεις τις οποίες διέπραξαν [βλ., κατ' αναλογίαν, αποφάσεις της 11ης Φεβρουαρίου 2021, K. M. (Κυρώσεις που επιβάλλονται στον πλοίαρχο σκάφους), C-77/20, EU:C:2021:112, σκέψη 48]. Τέλος, και κυρίως, μια τέτοια κύρωση δεν είναι ικανή να διασφαλίσει με επαρκή αποτελεσματικότητα την επιδιωκόμενη από την οδηγία 2008/48 προστασία των καταναλωτών έναντι των κινδύνων υπερχρέωσης και αφερεγγυότητας, αν δεν επηρεάζει την κατάσταση του καταναλωτή στον οποίο έχει χορηγηθεί πίστωση κατά παράβαση του άρθρου 8 της οδηγίας αυτής (πρβλ. απόφαση της 5ης Μαρτίου 2020, OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, σκέψη 38).

33 Πρέπει ωστόσο, δεύτερον, να υπομνησθεί ότι, κατά το άρθρο 288, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, η οδηγία ναι μεν δεσμεύει κάθε κράτος μέλος στο οποίο απευθύνεται όσον αφορά το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, αφήνει όμως την επιλογή του τύπου και των μέσων στην αρμοδιότητα των εθνικών αρχών (απόφαση της 21ης Απριλίου 2016, Radlinger και Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, σκέψη 76 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

34 Επομένως, η μεταφορά μιας οδηγίας στην εσωτερική έννομη τάξη δεν απαιτεί αναγκαστικώς ανάληψη νομοθετικής δράσεως σε κάθε κράτος μέλος. Ειδικότερα, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η ύπαρξη γενικών αρχών ή γενικών κανόνων μπορεί να καταστήσει περιττή τη μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο μέσω ειδικών κανονιστικών ή νομοθετικών διατάξεων, υπό την προϋπόθεση, πάντως, ότι οι ως άνω κανόνες εξασφαλίζουν αποτελεσματικώς την πλήρη εφαρμογή της οδηγίας και ότι, στην περίπτωση κατά την οποία η επίμαχη διάταξη της εν λόγω οδηγίας έχει σκοπό την παροχή δικαιωμάτων στους ιδιώτες, η νομική κατάσταση που απορρέει από τις ως άνω αρχές είναι αρκούντως ακριβής και σαφής ώστε οι ωφελούμενοι να είναι σε θέση

να γνωρίζουν το πλήρες περιεχόμενο των δικαιωμάτων τους και, κατά περίπτωση, να τα επικαλούνται ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων (πρβλ. απόφαση της 3ης Δεκεμβρίου 2009, Επιτροπή κατά Βελγίου, C-475/08, EU:C:2009:751, σκέψη 41 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

35 Συνεπώς, προκειμένου να κριθεί αν μια εθνική ρύθμιση θέτει επαρκώς σε εφαρμογή τις υποχρεώσεις που απορρέουν από συγκεκριμένη οδηγία, πρέπει να ληφθεί υπόψη όχι μόνον η ειδικώς θεσπισθείσα για τη μεταφορά της οδηγίας αυτής νομοθεσία, αλλά και το σύνολο των διαθέσιμων και εφαρμοστέων νομικών κανόνων.

36 Επομένως, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι μολονότι το άρθρο 23 της οδηγίας 2008/48 απαιτεί οι κυρώσεις να είναι αποτρεπτικές, τα δικαστήρια πρέπει επίσης να διαθέτουν εξουσία εκτιμήσεως βάσει της οποίας, αναλόγως των περιστάσεων της υποθέσεως, μπορούν να επιλέγουν τη λήψη μέτρου ανάλογου προς τη σοβαρότητα της διαπιστωθείσας παραβάσεως της υποχρεώσεως (πρβλ. αποφάσεις της 9ης Νοεμβρίου 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, σκέψη 63, και της 5ης Μαρτίου 2020, OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, σκέψη 26). Συνεπώς, τα εθνικά δικαστήρια πρέπει να λαμβάνουν υπόψη το σύνολο των κανόνων του εθνικού δικαίου και να τους ερμηνεύουν, κατά το μέτρο του δυνατού, υπό το πρίσμα του γράμματος και του σκοπού της εν λόγω οδηγίας, προκειμένου να καταλήξουν σε λύση σύμφωνη προς τον σκοπό που αυτή επιδιώκει (πρβλ. αποφάσεις της 27ης Μαρτίου 2014, LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, σκέψη 54, και της 5ης Μαρτίου 2020, OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, σκέψη 41).

37 Εφόσον ο εθνικός νομοθέτης προέβλεψε, όπως εν προκειμένω, ότι η παράβαση της υποχρεώσεως ελέγχου της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή επισύρει, πέραν της κυρώσεως που επιβάλλεται από τον κώδικα διοικητικών παραβάσεων, και κυρώσεις αστικού δικαίου δυνάμενες να ωφελήσουν τον οικείο καταναλωτή, οι κυρώσεις αυτές πρέπει, λαμβανομένης υπόψη της ιδιαίτερης σημασίας που αποδίδει η οδηγία 2008/48 στην προστασία των καταναλωτών, να εφαρμόζονται τηρουμένης της αρχής της αποτελεσματικότητας (απόφαση της 5ης Μαρτίου 2020, OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, σκέψη 39).

38 Εν προκειμένω, από τη δικογραφία ενώπιον του Δικαστηρίου, και υπό την επιφύλαξη των ελέγχων στους οποίους οφείλει να προβεί το αιτούν δικαστήριο, προκύπτει ότι μεταξύ των διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας περιλαμβάνονται η έκπτωση από το δικαίωμα εισπράξεως τόκων, η τμηματική εκτέλεση της συμβάσεως σε μη τοκοφόρους δόσεις και η ακυρότητα ορισμένων ρητρών βάσει της εθνικής νομοθεσίας περί μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ 1993, L 95, σ. 29), ή της οδηγίας 2005/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2005, για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά και για την τροποποίηση της οδηγίας 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου, των οδηγιών 97/7/ΕΚ, 98/27/ΕΚ, 2002/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου («οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές») (ΕΕ 2005, L 149, σ. 22).

39 Κατ' αρχάς, όσον αφορά την έκπτωση από το δικαίωμα εισπράξεως τόκων, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι αυτό το είδος κυρώσεως, το οποίο προβλέπει η εθνική ρύθμιση, πρέπει να θεωρείται ότι έχει αναλογικό χαρακτήρα κατά την έννοια του άρθρου 23 της οδηγίας 2008/48 όσον αφορά τις περιπτώσεις παραβάσεως, εκ μέρους του πιστωτικού φορέα, υποχρεώσεως που έχει ουσιώδη σημασία στο πλαίσιο της οδηγίας (πρβλ. απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, σκέψεις 69 έως 71 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

40 Όπως δε επισημάνθηκε στις σκέψεις 29 και 30 της παρούσας αποφάσεως, η υποχρέωση ελέγχου της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή, την οποία προβλέπει το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48, έχει τέτοια ουσιώδη σημασία.

41 Στη συνέχεια, η τμηματική εκτέλεση της συμβάσεως μπορεί να συμβάλει στο να ληφθεί υπόψη η κατάσταση του καταναλωτή και να αποφευχθεί η έκθεσή του σε ιδιαιτέρως επιζήμιες συνέπειες (πρβλ. απόφαση της 26ης Μαρτίου 2019, Abanca Corporación Bancaria και Bankia, C-70/17 και C-179/17, EU:C:2019:250, σκέψεις 56, 58 και 59 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

42 Τέλος, προς εκπλήρωση των απαιτήσεων του άρθρου 23 της οδηγίας 2008/48, το αιτούν δικαστήριο μπορεί να εφαρμόσει την οδηγία αυτή σε συνδυασμό με την οδηγία 93/13, για να καταλήξει, ενδεχομένως, στο συμπέρασμα ότι οι σχετικές με δυσανάλογα έξοδα ρήτρες δεν δεσμεύουν τον καταναλωτή (πρβλ. απόφαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2020, Profi Credit Polska, C-84/19, C-222/19 και C-252/19, EU:C:2020:631, σκέψη 97).

43 Για τον σκοπό αυτό, το αιτούν δικαστήριο πρέπει να ελέγξει αν η επιβολή της κυρώσεως που προβλέπει η οδηγία 93/13 είναι λιγότερο ευνοϊκή για τον καταναλωτή απ' ό,τι μια απλή κύρωση η οποία συνίσταται σε έκπτωση από το δικαίωμα εισπράξεως τόκων και προβλέπεται από την εθνική νομοθεσία κατ' εφαρμογήν του άρθρου 23 της οδηγίας 2008/48 (πρβλ. διάταξη της 16ης Νοεμβρίου 2010, Pohotovosť, C-76/10, EU:C:2010:685, σκέψη 77).

44 Στο ίδιο πνεύμα, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι η διαπίστωση ότι μια εμπορική πρακτική είναι αθέμιτη κατά την έννοια της οδηγίας 2005/29 αποτελεί απλώς ένα από τα στοιχεία στα οποία το αρμόδιο δικαστήριο μπορεί να βασιστεί για να εκτιμήσει αν είναι καταχρηστικές κατά την οδηγία 93/13 οι σχετικές με την ως άνω πρακτική ρήτρες που περιλαμβάνονται στη σύμβαση η οποία δεσμεύει τον επαγγελματία και τον καταναλωτή (πρβλ. αποφάσεις της 15ης Μαρτίου 2012, Pereničová και Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, σκέψη 47, καθώς και σημερινή απόφαση, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 έως C-782/19, σκέψη 76).

45 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 23 της οδηγίας 2008/48 έχει την έννοια ότι η εξέταση του αποτελεσματικού, αναλογικού και αποτρεπτικού χαρακτήρα των κυρώσεων που προβλέπει η διάταξη αυτή σε περίπτωση, μεταξύ άλλων, μη τηρήσεως της υποχρέωσης εξετάσεως της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή κατά το άρθρο 8 της ως άνω οδηγίας, πρέπει να διενεργείται λαμβάνοντας υπόψη, σύμφωνα με το άρθρο 288, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, όχι μόνον τη διάταξη που θεσπίστηκε ειδικώς στο εθνικό δίκαιο με σκοπό τη μεταφορά της προαναφερθείσας οδηγίας στην εσωτερική έννομη τάξη, αλλά και το σύνολο των διατάξεων του εθνικού δικαίου, και ερμηνεύοντας τις διατάξεις αυτές, κατά το μέτρο του δυνατού, υπό το πρίσμα του γράμματος και των σκοπών της ίδιας οδηγίας, ούτως ώστε οι εν λόγω κυρώσεις να πληρούν τις απαιτήσεις του άρθρου 23 της οδηγίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

46 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (έκτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 23 της οδηγίας 2008/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου, έχει την έννοια ότι η εξέταση του αποτελεσματικού, αναλογικού και αποτρεπτικού χαρακτήρα των κυρώσεων που προβλέπει η διάταξη αυτή σε περίπτωση, ειδικότερα, μη τηρήσεως της υποχρέωσης εξετάσεως της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή κατά το άρθρο 8 της ως άνω οδηγίας, πρέπει να διενεργείται λαμβάνοντας υπόψη, σύμφωνα με το άρθρο 288, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, όχι μόνον τη διάταξη που θεσπίστηκε ειδικώς στο εθνικό δίκαιο με σκοπό τη μεταφορά της προαναφερθείσας οδηγίας στην εσωτερική έννομη τάξη, αλλά και το σύνολο των διατάξεων του εθνικού δικαίου, και ερμηνεύοντας τις διατάξεις αυτές, κατά το μέτρο του δυνατού, υπό το πρίσμα του γράμματος και των σκοπών της ίδιας οδηγίας, ούτως ώστε οι εν λόγω κυρώσεις να πληρούν τις απαιτήσεις του άρθρου 23 της οδηγίας.

(υπογραφές)